

JAAARPLAN 2020

RECHTSPRAAK MAAKT SAMEN LEVEN MOGELIJK

*De Rechtspraak staat in dienst van de samenleving.
Eerlijk, onafhankelijk en onpartijdig; zo maakt zij het verschil
tussen recht en onrecht, tussen vertrouwen en wantrouwen,
tussen recht voor iedereen en het recht van de sterkste.*

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	4
1 Inleiding	6
2 Het dagelijks werk	8
2.1 Rechtspreken in 2020	8
2.2 Kwaliteit hoog in het vaandel	10
2.3 Verbetering besturing	11
2.4 Beveiliging	12
3 Werken aan de toekomst	13
3.1 Prioriteiten 2020	13
3.2 TIJDIGE RECHTSPRAAK: VERBETERING DOORLOOPTIJDEN	14
3.3 TOEGANKELIJKE RECHTSPRAAK: MAATSCHAPPELIJK EFFECTIEVE RECHTSPRAAK	16
3.4 DESKUNDIGE RECHTSPRAAK: KENNISONTWIKKELING EN KENNISDELING	18
3.5 TOEGANKELIJKE RECHTSPRAAK: DIGITALISERING	20
4 Financiën	22
4.1 Financiering van de Rechtspraak	22
4.2 Financieel beeld 2020	22
4.3 Verbetering van het bekostigingsstelsel	24
Bijlage 1: Prognoses instroom en productie 2020	26
Bijlage 2: Beschikbare middelen en verwachte kosten 2020	28
Bijlage 3: Kwaliteitsnormen 2020	32

VOORWOORD

Het zal geen verrassing zijn: ook in 2020 levert onze organisatie onafhankelijke, onpartijdige, integere en professionele rechtspraak. Dit doen we onverstoord en dat is te danken aan de grote betrokkenheid en professionaliteit van duizenden rechters en gerechtsambtenaren. Zij behandelen jaarlijks zo'n 1,5 miljoen rechtszaken en doen hun werk in een soms grimmige wereld, waarin de veiligheid van collega's en van de organisatie als geheel in het geding kan zijn. Gelukkig staan we er niet alleen voor. We werken bij de bescherming van de collega's en onze organisatie intensief samen met onder meer de politie, het Openbaar Ministerie, het ministerie van Justitie en Veiligheid en de Nationaal Coördinator Terrorisbestrijding en Veiligheid. Gezamenlijk doen we wat mogelijk is om de mensen die de rechtsstaat dienen te beschermen tegen degenen die hem aanvallen. We gaan vastberaden door met ons werk. In dit jaarplan leest u waar de Rechtspraak in 2020 zijn prioriteiten legt.

U leest bijvoorbeeld hoe we het recht effectiever willen inzetten, dicht bij de mensen die om een oordeel van de rechter vragen. Hoe we rechtzoekenden sneller duidelijkheid willen bieden door achterstanden in te lopen, waardoor we vervolgens te lange doorlooptijden kunnen aanpakken. We verbeteren de toegang tot de rechter – fysiek én digitaal. Ook vertellen we u over ontwikkelingen binnen onze organisatie die vaak verborgen blijven voor de buitenwereld: het versterken van ons personeelsbeleid door strategische personeelsplanning, leiderschapsontwikkeling, het waar mogelijk besturen op thema's en de aandacht die we hebben voor onze organisatiecultuur. Wij willen namelijk de kwaliteit van ons werk hoog houden, zodat Nederland trots kan blijven op zijn rechtspraak van wereldklasse. Daarom blijven wij deskundigheid binnen onze organisatie bevorderen en maken we het makkelijker om kennis te delen. De details leest u verderop in dit jaarplan. Graag maak ik van de resterende ruimte van dit voorwoord gebruik om iets verder te kijken dan het jaar 2020.

Vorig jaar werd op deze plek aandacht gevraagd voor de penibele financiële situatie van de Rechtspraak. In de tussentijd is er veel gebeurd. Na intensieve en constructieve onderhandelingen hebben de minister voor Rechtsbescherming en de Raad voor de rechtspraak afspraken gemaakt over de financiering van de Rechtspraak tot en met 2022. Door de nieuwe bekostigingsmethode is de Rechtspraak minder kwetsbaar als het aantal zaken daalt. Daarnaast is er weer ruimte (als aan de toetsing door het Bureau ICT-toetsing is voldaan) om te investeren in bijvoorbeeld digitalisering en wordt het structurele tekort de komende jaren door de minister gedekt. Ook krijgt de Rechtspraak compensatie voor de toegenomen zaakzwaarte. Daar staat tegenover dat de Rechtspraak onder meer haar achterstanden wegwerkt, de doorlooptijden verkort en efficiënter wordt waar het kan. In een tijd waarin overheidsbudgetten niet ruim zijn, is het moedig van het kabinet om financieel voor de rechtsstaat te gaan staan.

Financiële stabiliteit is een belangrijk bestanddeel van een robuuste rechtsstaat. De eerste belangrijke stap om te komen tot een gezonde financiering van de Rechtspraak is gezet. Dit jaar werkt de Rechtspraak samen met de minister aan de volgende stap in het gezond maken van de bekostiging van onze organisatie: hoe kan de Rechtspraak weer gefinancierd worden op basis van de tijdsbesteding? Deze aanpassing van de bekostigingssystematiek zou vervolgens in de volgende prijsperiode kunnen worden ingevoerd.

Om ook in de verdere toekomst kwalitatief hoogwaardige rechtspraak te kunnen blijven bieden, is politieke steun onontbeerlijk en gelukkig ook aanwezig. Ik denk hierbij aan de door de senaat omarmde motie-Rosenmöller en een soortgelijke motie in de Tweede Kamer, waarin de regering wordt opgeroepen te onderzoeken hoe de continuïteit binnen de rechtsstaat beter kan worden geborgd en hij duurzaam kan worden versterkt. De Rechtspraak is blij met deze politieke aandacht; het laat zien dat we de rechtsstaat in Nederland omarmen en willen beschermen.

Een duurzame toekomst van onze rechtsstaat vraagt om een open discussie over die rechtsstaat. Een discussie waarbij we naar elkaar luisteren en standpunten niet bij voorbaat vastliggen. Een debat over essentiële vragen over de verantwoordelijkheden van de 3 staatsmachten. Het is gezond dat we voortdurend de rechtsstaat tegen het licht houden. Er liggen veel vragen op tafel en de antwoorden zijn zelden zwart-wit. Hoe we de toekomst vormgeven, bepalen we in onze democratische rechtsstaat samen. Ik hoop dat we in de zoektocht naar antwoorden op al die vragen waakzaam zijn dat er niets gedachteloos wordt afgebroken. Je krijgt het dan namelijk zelden in originele staat hersteld. Onze democratische rechtsstaat is van grote waarde en om trots op te zijn. Laten we zijn fundament beschermen, zodat iedereen kan blijven rekenen op onafhankelijke, onpartijdige, integere en professionele rechtspraak.

Henk Naves, voorzitter Raad voor de rechtspraak

1 INLEIDING

De medewerkers van de 11 rechtbanken, 4 gerechtshoven, 2 bijzondere colleges en 4 landelijke diensten zetten zich dagelijks in voor onze samenleving en onze rechtsstaat. Samen vormen zij de Rechtspraak en werken zij aan haar **missie**:

De Rechtspraak zorgt voor integere, tijdige en effectieve beslechting van geschillen en berechting van strafbare feiten door onafhankelijke rechters. De Rechtspraak draagt bij aan de instandhouding van de rechtsstaat en het vertrouwen van de burger in het recht.

Dit jaarplan¹ omschrijft hoe de Rechtspraak in 2020 en in de komende jaren haar missie ten dienste van de samenleving realiseert. De 3 doelen uit de Agenda van de Rechtspraak 2015-2020 zijn daarbij leidend: snelle, toegankelijke en deskundige rechtspraak. De Agenda is vertaald in het Meerjarenplan van de Rechtspraak 2015-2020, dat de activiteiten omschrijft die worden ondernomen om de Agenda te realiseren.

2020 is een **overgangsjaar** naar een nieuwe planperiode. Er wordt in dit jaarplan ook aangesloten op beleidsthema's die het afgelopen jaar zijn geformuleerd op basis van bestuurlijke afspraken, waaronder de prijsafspraken voor de periode 2020-2022 en de visitatie van de gerechten in 2018.

Elke 3 jaar maken de Raad voor de rechtspraak (de Raad) en de minister voor Rechtsbescherming **prijsafspraken**. In 2019 zijn prijsafspraken gemaakt voor de periode 2020-2022. Deze prijsafspraken hebben ertoe geleid dat de Rechtspraak extra budget ontvangt. Het grootste deel hiervan is nodig om de tekorten van de Rechtspraak te dekken.

In 2018 heeft een onafhankelijke visitatiecommissie de gerechten bezocht en gesprekken gevoerd met bestuurders, rechters en andere medewerkers van gerechten. De thema's van de visitatie waren gekoppeld aan de doelen uit de Agenda van de Rechtspraak. Het **visitatierapport** werd in 2019 gepubliceerd. Dit jaarplan beschrijft de maatregelen die de Rechtspraak neemt naar aanleiding van de visitatie in 2018.

De Raad en de besturen van de gerechten zullen in de periode 2020-2022 gezamenlijk nadrukkelijk sturen op de volgende beleidsthema's:

1. Verbetering van doorlooptijden en het wegwerken van achterstanden;
2. Versterking van personeelsbeleid, waaronder gerechtsoverstijgende personeelsplanning;
3. Een effectievere organisatie (-cultuur);
4. Verbetering van de informatievoorziening.

¹ De Raad voor de rechtspraak stelt conform artikel 102, lid 1 van de Wet op de Rechterlijke Organisatie (Wet RO) jaarlijks een jaarplan voor de Rechtspraak vast. Op grond van de Wet RO wordt het jaarplan door de minister van Justitie en Veiligheid vervolgens onverwijld naar de Staten-Generaal gestuurd.

Het beleidsthema 'een effectievere organisatie (-cultuur)' wordt in hoofdstuk 2 toegelicht. Hierin wordt het dagelijks werk van de Rechtspraak beschreven. De overige 3 thema's sluiten aan bij de strategische doelen 'tijdige, toegankelijke en deskundige rechtspraak' en komen bij de beschrijving van deze doelen in hoofdstuk 3 aan de orde.

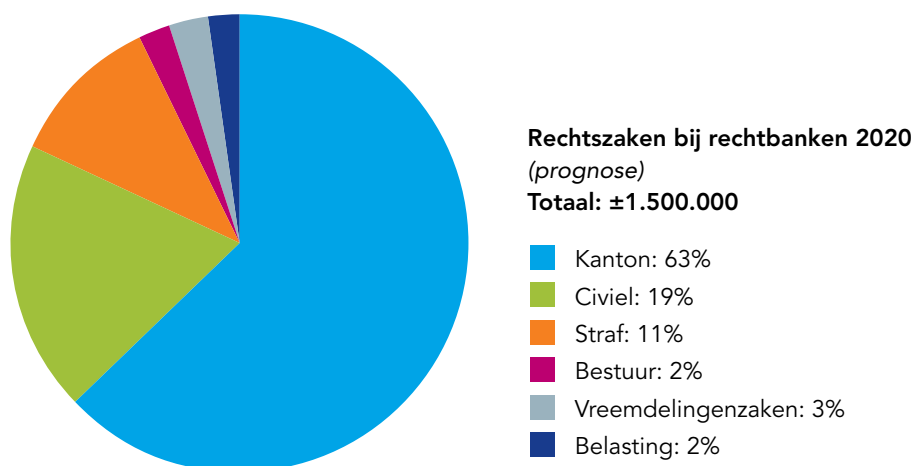
2 HET DAGELIJKS WERK

Kwalitatief hoogwaardige, maatschappelijk relevante en efficiënte behandeling van rechtszaken

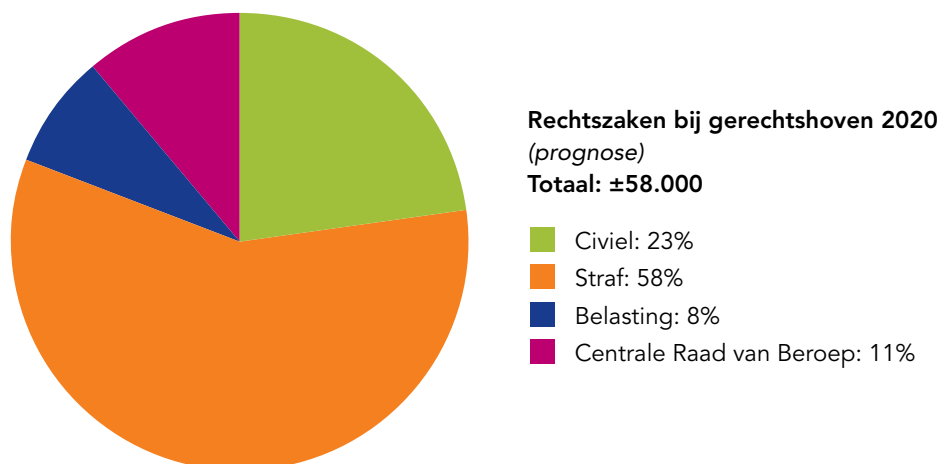
2.1 RECHTSPREKEN IN 2020

In 2020 zetten alle medewerkers zich vanzelfsprekend weer vol in voor de kerntaak van de Rechtspraak: rechtspreken. Ongeveer 2.500 rechters en 8.000 andere (juridisch) medewerkers streven naar kwalitatief hoogwaardige, maatschappelijk relevante en efficiënte behandeling van ongeveer 1,5 miljoen rechtszaken.

Figuur 1. Aantal behandelde rechtszaken bij rechtbanken 2020 (prognose)

Figuur 2. Aantal behandelde rechtszaken bij gerechtshoven en Centrale Raad van Beroep (CRvB) 2020 (prognose)

In 2020 komt het grootste deel (63%) van de rechtszaken in eerste aanleg op het bureau van de **kantonrechter**. Het gaat bijvoorbeeld om civiele zaken tot 25 duizend euro (vaak incasso-zaken), arbeidszaken, huurzaken, consumentenzaken en lichte strafzaken (zoals snelheidsovertredingen). Van oudsher is kanton in aantallen veruit de grootste zaakcategorie.

Ook de **civiele zaken** die niet onder kanton vallen, vormen in 2020 een groot deel van het werk (19%) voor de rechter in eerste aanleg. De civiele rechter doet uitspraken in conflicten tussen particulieren en/of organisaties onderling. Denk bijvoorbeeld aan echtscheidingen, faillissementen, commerciële geschillen of geschillen over letselschade.

Strafzaken zijn het meest in het nieuws, maar vormen een relatief kleine (11%) zaakcategorie bij de rechtbanken. In hoger beroep vormen strafzaken daarentegen juist de grootste groep zaken (58%). Een bijzondere zaak binnen het strafrecht in 2020 is het strafproces naar aanleiding van de ramp met vlucht MH17.

MH17

In 2020 houdt de rechtbank Den Haag in het Justitieel Complex Schiphol de eerste zittingen in de strafzaak MH17. Het is een proces van ongekeerde omvang. Allereerst door de 298 dodelijke slachtoffers en hun nabestaanden, die uit een groot aantal landen komen. Maar ook door de complexe internationale samenwerking op opsporingsgebied en de grote, internationale, journalistieke belangstelling. Deze rechtszaak vraagt organisatorisch veel van de Rechtspraak, met name van de rechtbank Den Haag. Hoewel de MH17 rechtszaak in veel opzichten bijzonder is, is het juridisch een 'normale' rechtszaak. Een zaak die door de rechters van de rechtbank Den Haag onafhankelijk, onpartijdig en professioneel wordt behandeld, zoals onze rechters alle zaken behandelen.

Tot slot vormen de verschillende typen **bestuursrechtzaken** een belangrijke, maar wel kleinere (7%) categorie van zaken bij rechtbanken. In deze zaken staan besluiten van de overheid centraal, bijvoorbeeld over vergunningen of uitkeringen. Vaak worden belastingzaken en vreemdelingenzaken als aparte categorie binnen het bestuursrecht genoemd.

Het volledige overzicht van de verwachte instroom en afhandeling van rechtszaken (productie) is opgenomen in bijlage 1.

De Rechtspraak heeft een **Code zaakstoedeling** opgesteld. Want hoewel er vaak goede redenen zijn waarom een bepaalde rechtszaak bij rechter A terecht komt en niet bij rechter B, hebben procespartijen daar geen zicht op. Dat is niet goed voor het vertrouwen in onpartijdige en onafhankelijke rechtspraak.

Alle rechtsstaten kennen systemen die deze kernwaarden van de rechtspraak waarborgen. Er zijn regelingen voor het benoemen en ontslaan van rechters, het wraken van rechters en de manier waarop rechtszaken aan rechters worden toegedeeld. Nederland heeft die systeemwaarborgen ook, maar de zaakstoedeling was bij ons niet goed beschreven. De door de Rechtspraak opgestelde Code zaakstoedeling moet een objectieve en transparante gang van zaken waarborgen. De code bevat een aantal duidelijke hoofdregels die aan internationale eisen voldoen. Bijvoorbeeld dat de toedeling van zaken de verantwoordelijkheid is van het gerechtshof, zonder inmenging van buitenaf. Dat het hof daarvoor een regeling vaststelt en die ook openbaar maakt. Dat de zaken aselekt worden toegewezen, behalve daar waar maatwerk noodzakelijk is. En dat de rechter aan wie de zaak is toegedeeld, deze in beginsel zelf afhandelt. Verder staat erin dat de naam van de rechter tijdig voor de zitting bekend wordt gemaakt aan de procespartijen. Wel kan een uitzondering op die hoofdregel worden gemaakt als de veiligheid dat vereist. In dergelijke gevallen worden de namen van rechters pas op de zitting bekendgemaakt.

In 2020 zal per rechtsgebied een landelijke modelregeling worden opgesteld. Op basis van deze modellen zullen de gerechtshoven per rechtsgebied een eigen zaakstoedelingsregeling vaststellen en publiceren.

2.2 KWALITEIT HOOG IN HET VAANDEL

De Rechtspraak heeft constant oog voor de kwaliteit van rechtspraak. **De organisatie van kwaliteitszorg is voortdurend in ontwikkeling.** In 2018 is de filosofie van het systeem van kwaliteitszorg herzien: minder regel- en controledruk en meer eigen regie, waarbij professionele ruimte op de verschillende onderdelen nodig is. De ontwikkeling van doorlooptijden wordt in paragraaf 3.2 besproken. In het licht van de doorontwikkeling van het kwaliteitszorgsysteem, bestaat binnen de Rechtspraak behoefte om te bezien of de huidige kwaliteitsnormen moeten worden herzien. De huidige kwaliteitsnormen zien toe op permanente educatie, doorlooptijden, meervoudige afdoening (MK-afdoening), reflectie en goede bewijsmotivering (Promis). Eind 2019 is begonnen met een evaluatie van deze kwaliteitsnormen.

Om de kwaliteit verder te waarborgen, is de Rechtspraak in 2016 gestart met het **werken volgens professionele standaarden.** Dit zijn kwaliteitsstandaarden die rechters zelf hebben ontwikkeld om de inhoudelijke kwaliteit van hun werk te verankeren en te bevorderen. Met het vastleggen van deze standaarden laten rechters zien wat goede rechtspraak is. De standaarden zijn dynamisch. Zodra dat nodig is, worden ze uitgebreid en aangepast aan vakinhoudelijke en maatschappelijke veranderingen. Ook in 2020 krijgt deze doorlopende ontwikkeling volop aandacht.

Naast de aandacht voor de kwaliteitsnormen zullen in 2020 3 samenhangende landelijke kwaliteitsmeetinstrumenten worden **geëvalueerd**. Het gaat om de visitatie, het landelijke klantwaarderingsonderzoek (KWO) en het landelijke medewerkerswaarderingsonderzoek (MWO). Met deze evaluatie willen we nagaan of we nog steeds de juiste dingen meten en of we dat op de beste manier doen.

Ten slotte is **Kennismanagement** belangrijk voor het onderhouden en verzekeren van goede en deskundige rechtspraak. De afgelopen jaren heeft de Rechtspraak met het programma Organisatie van kennis gewerkt aan verbetering van kennisdeling-structuren én een kennisdelingscultuur binnen de Rechtspraak. De opbrengsten van dat programma vragen om borging en voortdurende aandacht voor het belang van kennisvergaring, -ontwikkeling en -deling.

2.3 VERBETERING BESTURING

De besturing van de Rechtspraak zal, binnen de bestaande wettelijke kaders, anders worden georganiseerd. Een **effectievere organisatie (-cultuur)** is 1 van de doelen die naar aanleiding van de visitatie van de gerechten in 2018 zijn geformuleerd. In een effectieve organisatiecultuur zijn eigenaarschap, reflectie, omgevingsbewustzijn, gemeenschappelijke werkwijzen en samenwerking belangrijke elementen. Per aandachtsgebied werken bestuurders in 2020 aan de uitwerking van de besturing. Het beoogde resultaat is telkens een voor de gehele Rechtspraak duidelijke koers en duidelijke besluitvorming daarover. Binnen de informatievoorziening (IV) is inmiddels sprake van themagewijze aanpak. Deze zal in 2020 worden geëvalueerd.

Voor de verbetering van de besturing van het strafrecht en innovatie zijn al stappen geformuleerd, die hieronder worden beschreven. Voor de besturing van doorlooptijden zal dat later gebeuren, om de samenhang met het programma 'Tijdige rechtspraak', dat in paragraaf 3.2 wordt toegelicht, te waarborgen.

In 2020 krijgt de **themagewijze aanpak binnen het strafrecht** vorm. De dynamiek in de strafrechtketen vraagt vaak om snelle besluitvorming. De Rechtspraak vindt het belangrijk om adequaat en als betrouwbare ketenpartner op die dynamiek in te spelen en om tijdig een standpunt in te kunnen nemen over actuele onderwerpen. Ook is het van groot belang dat vertegenwoordigers van de Rechtspraak in de diverse overleggen in de strafrechtketen met elkaar een eenduidige boodschap afspreken. In de nieuwe besturing moeten deze zaken hun plek krijgen. Daarnaast kunnen er in de samenwerking met het Openbaar Ministerie (OM) altijd nog zaken worden aangescherpt. Zo wordt de uitwisseling van gegevens tussen het OM en de Rechtspraak, als ook binnen de Rechtspraak, over de realisatie en het afsluiten van convenanten bij de gerechten verbeterd. Bestuurders kunnen daardoor betere beslissingen nemen over verdeling of aanpassing van de capaciteit voor het behandelen van strafzaken.

Het is de bedoeling om op 1 april 2020 te starten met de **themagewijze aanpak binnen innovatie**. Op veel plaatsen binnen de Rechtspraak worden innovatieve werkwijzen beproefd. Hierop wordt in paragraaf 3.3 verder ingegaan. Door de oprichting van een Regiegroep Innovatie, met daaronder het Platform voor Innovatieve Projecten (PIP), wil de Rechtspraak ervoor zorgen dat er tussen de verschillende initiatieven voldoende samenhang bestaat, zodat gerechten van elkaar weten wat er gebeurt en van elkaar kunnen leren. Het is belangrijk dat initiatieven zorgvuldig worden geëvalueerd en dat zij bij gebleken succes op grotere schaal een vervolg krijgen. Met de inrichting van een Regiegroep worden deze doelen nagestreefd. De Regiegroep bestaat uit verschillende bestuurders uit de Rechtspraak.

2.4 BEVEILIGING

In 2019 nam het dreigingsniveau voor bij rechtszaken betrokken mensen toe. Voor de korte termijn zijn maatregelen genomen voor de medewerkers en locaties die zouden kunnen lijden onder een voorstelbare dreiging. In 2020 worden voorstellen uitgewerkt om het beveiligingsniveau structureel te vergroten. Het gaat daarbij om maatregelen die niet alleen zijn gericht op medewerkers van de Rechtspraak, maar ook op bezoekers van gerechtshoeven, zoals journalisten en advocaten, en op informatiebeveiliging. De behoefte aan extra beveiligde zittingsruimte groeit. De Rechtspraak overlegt met het ministerie van Justitie en Veiligheid over de uitwerking en financiering van deze plannen.

3 WERKEN AAN DE TOEKOMST

Tijdige, toegankelijke en deskundige rechtspraak

3.1 PRIORITEITEN 2020

De Rechtspraak bouwt naast het dagelijks werk van het behandelen van rechtszaken continu aan verdere professionalisering van haar organisatie. Organisatieontwikkeling en innovatie moeten ervoor zorgen dat de Rechtspraak niet alleen nu, maar ook in de toekomst is toegerust om op een goede manier recht te spreken. De projecten en activiteiten waarlangs zij dit doet, zijn uiteengezet in het Meerjarenplan van de Rechtspraak 2015-2020.

In dit hoofdstuk worden 4 onderwerpen met hoge prioriteit toegelicht: verbetering van de doorlooptijden, maatschappelijk effectieve rechtspraak, deskundigheidsbevordering en digitalisering.

3.2 TIJDIGE RECHTSPRAAK: VERBETERING DOORLOOPTIJDEN

Goede rechtspraak vraagt niet alleen om kundige, maar ook om tijdige behandeling van zaken, zodat partijen weten wat ze kunnen verwachten en verder kunnen. Het verbeteren van de doorlooptijden en het vergroten van de voorspelbaarheid zijn prioriteiten van de Rechtspraak.

Terugblik 2019

Terwijl de kwaliteit van en het vertrouwen in Nederlandse rechtspraak hoog is, verdienen de doorlooptijden verbetering. Daarom ontwikkelde de Rechtspraak eind 2019 standaarden voor doorlooptijden. Per zaaksoort is bepaald hoe lang een stap mag duren, zodat rechters voldoende aandacht aan iedere zaak kunnen geven en de rechtzoekende(n) snel duidelijkheid kunnen krijgen. Rechters hebben daardoor meer handvatten voor doorlooptijdverkorting.

Tijdige rechtspraak 2020-2023

Er moet veel gebeuren om de nieuwe kwaliteitsstandaarden waar te maken. Onder de noemer 'Tijdige rechtspraak' werken de gerechten de komende 3 jaar aan het wegwerken van achterstanden, het slimmer roosteren en het plannen en vergroten van voorspelbaarheid van het moment waarop uitspraak wordt gedaan door betere communicatie. Gerechten werken daarbij samen met ketenpartners en andere partijen die invloed hebben op de doorlooptijd.

Versnellers

Het afgelopen jaar zijn diverse maatregelen geïdentificeerd waarmee de doorlooptijden nog verder kunnen worden verbeterd. Deze maatregelen worden in 2020 nader onderzocht, uitgewerkt en waar mogelijk toegepast. Veel van deze zogenoemde versnellers zijn al ergens in de Rechtspraak beproefd, maar zijn landelijk (nog) niet gebruikelijk. Sommige versnellers hebben betrekking op logistiek of inzet van personeel. Andere versnellers hebben betrekking op de manier waarop rechters hun werk doen. Omdat een deel van de versnellers zich in het rechterlijk domein bevindt, moeten rechters hierover met elkaar het professionele gesprek (blijven) voeren.

Een voorbeeld is vaker mondeling uitspraak doen. Het is voor de rechtzoekende soms prettiger om persoonlijk en in heldere taal het vonnis te horen. Hierdoor kunnen veelal ook de doorlooptijden worden verkort en het beslag op rechterscapaciteit worden verlicht. De mondelinge uitspraak kan toegepast worden in zaken die zich daarvoor lenen en waar de rechtzoekende meer gebaat is bij snelheid dan bij een procedure met meer processtappen en een schriftelijk vonnis. De rechter bepaalt natuurlijk in iedere individuele zaak wat wenselijk en noodzakelijk is.

Duidelijkheid vaak belangrijker dan snelheid

Het afgelopen jaar heeft de Rechtspraak onderzoek gedaan onder 750 rechtzoekenden naar wat zij belangrijk vinden als het gaat om doorlooptijden. De voornaamste conclusie: rechtzoekenden willen graag een korte doorlooptijd, maar vinden het nóg belangrijker om te weten wat ze kunnen verwachten. Daarom wordt vanaf 2020 voorspelbaarheid als apart thema opgepakt. Enerzijds wordt gekeken hoe we de communicatie richting rechtzoekenden kunnen verbeteren (denk aan duidelijke procesinformatie per zaak, betere algemene informatie op de website, etc.), anderzijds vraagt het van onze rechters en juridisch medewerkers dat zij zich nog beter bewust worden van het effect dat een uitgestelde zitting of uitspraak heeft, en hoe belangrijk het is om hierover goed en tijdig te communiceren. Aan deze communicatie wordt de komende jaren veel aandacht besteed.

3.3 TOEGANKELIJKE RECHTSPRAAK: MAATSCHAPPELIJKEFFECTIEVERECHTSPRAAK

Het vergroten van maatschappelijk effectieve rechtspraak (MER) staat sinds een aantal jaren op de agenda. MER houdt in dat de rechter zich niet uitsluitend laat leiden door juridische overwegingen, maar als het kan en gepast is bijdraagt aan oplossingen voor rechtzoekenden en de samenleving. Toegang tot de rechter en het leveren van maatwerk zijn daarbij sleutelbegrippen.

Terugblik 2019

MER is sinds een aantal jaren een belangrijk speerpunt van de Rechtspraak. Bij de meeste gerechten zijn pilotprojecten gestart om de toegankelijkheid en de maatschappelijke effectiviteit van rechtspraak te vergroten. De pioniersfase van MER startte een aantal jaren geleden en in 2019 werden de activiteiten voortgezet.

Bredere toepassing van laagdrempelige en oplossingsgerichte rechtspraak

2020 is een belangrijk jaar voor MER. Voor een aantal pilotprojecten wordt besloten of de onderzochte aanpak breder toegepast kan worden. Zo zal dit voorjaar het evaluatieonderzoek naar de pilots rond de Rotterdamse regelrechter en de Haagse wijkrechter worden afgerond. Tezamen met het onderzoek naar de afgeronde pilot met de spreekuurrechter in Noord-Nederland en de bevindingen van de Overijsselse overlegrechter, is daarmee informatie beschikbaar om te besluiten of uitbreiding van deze werkwijzen naar andere locaties gewenst is.

Vanuit de wens om te komen tot procedures die snel, relatief goedkoop, informeel en oplossingsgericht zijn, heeft de Rechtspraak de wens uitgesproken om te komen tot een Experimentenwet rechtspleging, die het mogelijk maakt om een nieuwe manier van procesvoering uit te proberen. Een wetsvoorstel is in behandeling. Als deze wet werkelijkheid wordt, dan hoopt de Rechtspraak op een Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB), die voorziet in een uitbreiding van de mogelijkheden om op basis van artikel 96 Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering te procederen. De Raad is daarover in overleg met de wetgever.

Start van nieuwe pilots met groot maatschappelijk belang

Om rechtspraak maatschappelijk effectief te laten zijn, is het belangrijk om het juridische conflict in een bredere context te kunnen zien. Een mooi voorbeeld van een rechtsgebied overstijgende aanpak is de wijkrechtbank in Eindhoven. In 2020 komen er nieuwe initiatieven bij. Voorbeelden zijn de pilot wijkrechtspraak op Zuid in Rotterdam en het Huis van het Recht in Limburg. Het Huis van het Recht is een fysiek loket dat mensen met multiproblematiek wil helpen om de juiste weg te vinden naar de hulpverlening voor een duurzame oplossing. Ook de pilot in Rotterdam is erop gericht bij te dragen aan een oplossing voor multiproblematiek. Deze pilot is er, net als de pilot in Eindhoven, nadrukkelijk op gericht om bij te dragen aan de veiligheid, leefbaarheid en het welzijn in een wijk.

Persoonsgerichte benadering

De bredere context van juridische problemen betreft vaak zogenoemde multiproblematiek, waarbij mensen te maken hebben met verschillende (gerelateerde) juridische problemen op het gebied van bijvoorbeeld schulden, huisvesting of verstoorde familierelaties. In dergelijke gevallen kan het helpen om de nadruk vanuit 1 rechtsgebied los te laten en daarmee rechtsgebied overstijgend naar geschillen te kijken. We spreken dan van een persoonsgerichte benadering.

2020 is ook het jaar waarin de rechtbank Rotterdam en de rechtbank Den Haag pilots beginnen met de zogenoemde schuldenrechter. Deze pilots geven gevolg aan de aanbevelingen in het visiedocument 'Schuldenproblematiek en rechtspraak', waarbij de schuldenrechter schuldenproblematiek vroegtijdig signaleert en via samenwerking met externe partijen, zoals de gemeente, bijdraagt aan snelle en betekenisvolle schuldhulpverlening.

Schuldenproblematiek is een belangrijk maatschappelijk probleem. Hetzelfde geldt voor de zogenoemde complexe echtscheidingen. De rechtbanken Oost-Brabant en Den Haag beginnen medio 2020 in regiolabs met een experiment waarbij scheidende partners een de-escalerende procedure kunnen starten. Op deze manier geeft de Rechtspraak in samenwerking met het ministerie van Justitie en Veiligheid ook invulling aan de aanbevelingen van het Platform Scheiden zonder Schade.

Ook zullen in 2020 verkenningen naar nieuwe initiatieven plaatsvinden, zoals het zoeken naar oplossingen voor problemen die het midden- en kleinbedrijf (MKB) ondervindt in zijn toegang tot rechtspraak.

Financiering en bestuurlijke besluitvorming

De initiatieven op het terrein van maatschappelijk effectieve rechtspraak zullen worden uitgevoerd onder regie van de Regiegroep Innovatie. In paragraaf 4.2 wordt de financiering van MER-pilots in de komende jaren toegelicht.

3.4 DESKUNDIGE RECHTSPRAAK: KENNISONTWIKKELINGEN KENNISDELING

De medewerkers vormen het hart van de organisatie en zonder deskundige medewerkers geen goede rechtspraak. Voor een goed functionerende organisatie is het essentieel om kwalitatief, betrokken en vakbekwame medewerkers aan te trekken, te behouden, toe te rusten en te ontwikkelen.

Terugblik 2019

Met kennismanagement wordt gewerkt aan een goede en deskundige Rechtspraak. In 2019 is het programma Organisatie van kennis afgerond. Hiermee is gebouwd aan een kennisorganisatie waarin kennisdeling het uitgangspunt is.

Kennismanagement

Bestuurders, leidinggevend en individuele professionals hebben hulpmiddelen gekregen om de organisatie van kennis door te ontwikkelen. In netwerken wordt kennisdeling op landelijk niveau bevorderd en binnen gerechten zijn afspraken gemaakt voor kennisdeling. Een bij de Raad aangestelde kennisarchitect onderhoudt het contact, ook met omliggende organisaties, en zorgt ervoor dat kennisdeling op de voorgrond blijft. Zo blijft de burger verzekerd van een rechter met voldoende kennis om zijn zaak goed te kunnen behandelen. De Rechtspraak blijft zich daarom inspannen om het kennismanagement binnen de organisatie te optimaliseren.

Versterken arbeidsmarktpositie Rechtspraak

De arbeidsmarkt is volop in beweging. De manier waarop werving en selectie plaatsvindt verandert door onder meer een toename van het gebruik van social media en een afname van traditionele wervingskanalen. In deze veranderende omgeving zal de Rechtspraak zich met een gemoderniseerde strategie herpositioneren op de arbeidsmarkt.

Gerechtsverstijgende personeelsplanning

Het is van belang dat er gerechtsverstijgend en gerechtsspecifiek kennis en capaciteit beschikbaar is en blijft om de komende jaren alle rechtszaken te kunnen blijven behandelen. Daarom worden de gevolgen van interne en externe ontwikkelingen (op o.a. technologisch, maatschappelijk en demografisch gebied) voor de vraag naar rechters en juridisch en andere medewerkers in kaart gebracht. Op basis hiervan kan de Rechtspraak maatregelen formuleren om haar capaciteit en deskundigheid structureel op orde te houden.

Versterken diversiteit en inclusie

Herkenbaarheid vergroot het gezag van, het draagvlak voor en het vertrouwen in de Rechtspraak. Meer diversiteit kan daaraan bijdragen. Bovendien wil de Rechtspraak een inclusieve organisatie zijn, waarin iedereen zich thuis voelt. De Rechtspraak zet daarom in op het ontwikkelen van diversiteit en inclusiviteit. Ook blijft de Rechtspraak als werkgever haar maatschappelijke verantwoordelijkheid nemen om het voor mensen met een arbeidsbeperking of een afstand tot de arbeidsmarkt mogelijk te maken om bij haar aan de slag te gaan.

(Loopbaan-) ontwikkeling gerechtsambtenaren

Naast inhoudelijk deskundige medewerkers is het voor de Rechtspraak van belang om te beschikken over voldoende gemotiveerde, betrokken, vitale en duurzaam inzetbare medewerkers. Juridisch medewerkers, administratief medewerkers en medewerkers bedrijfsvoering zijn van essentieel belang voor het functioneren van de Rechtspraak. Het is zaak dat deze functiegroepen inzetbaar zijn en blijven in een veranderende organisatie en omgeving. De Rechtspraak spant zich de komende jaren in voor de ontwikkeling van het arbeidsvoorwaarden- en loopbaanbeleid van juridisch medewerkers.

Versterken besturing en leiderschap

Leidinggevendenden vervullen een cruciale rol in de dagelijkse gang van zaken binnen de Rechtspraak. Daarbij hebben leidinggevendenden in de Rechtspraak een bijzondere uitdaging: het waarborgen van de rechterlijke onafhankelijkheid. In organisaties die veranderen, wordt extra veel gevraagd van leidinggevendenden. Zij moeten er immers voor zorgen dat de beoogde veranderingen ook in de praktijk worden uitgevoerd. Dat is een belangrijke reden waarom de Rechtspraak investeert in het versterken van het leiderschap. Zo zal in 2020 het opleidingshuis voor leidinggevendenden en bestuurders de Leiderschapsacademie Rechtspraak verder worden uitgebouwd. Daarbij is er aandacht voor onderwerpen als mensgericht leiderschap en collectiviteit.

Daarnaast heroriënteert de Rechtspraak zich in 2020 op de organisatie en inrichting van de benoemingsprocedure voor gerechtsbestuurders en leden van de Raad, met inachtneming van de rechterlijke onafhankelijkheid en de wettelijke taken die bestuurders hebben. Hiermee loopt de Rechtspraak vooruit op advisering door de Raad van State, die in de loop van 2020 wordt verwacht over eventuele kwetsbaarheden in de Wet op de rechterlijke organisatie bij het benoemen, schorsen en ontslaan van gerechtsbestuurders en leden van de Raad.

3.5 TOEGANKELIJKE RECHTSPRAAK: DIGITALISERING

Rechtzoekenden en hun rechtshelpers verwachten dat zij gemakkelijk toegang hebben tot de Rechtspraak. Digitalisering is een belangrijk middel om rechtspraak toegankelijker te maken.

Terugblik 2019

Het project digitale toegang civiel recht en bestuursrecht heeft tot doel een rechtzoekende of zijn procesvertegenwoordiger via een digitaal kanaal toegang te geven tot de Rechtspraak. Zaken kunnen dan digitaal worden ingediend, waarna alle berichten- en stukkenwisselingen met het gerecht digitaal verlopen. Eind 2019 is een projectplan voor toetsing voorgelegd aan het Bureau ICT Toetsing (BIT), dat projecten van de Rijksoverheid op hun kans van slagen toetst. Binnen het strafrecht en bij toezicht was digitale toegang in 2019 al verder gevorderd en lag de nadruk op uitbreiding van het aantal dossiers en andere activiteiten die digitaal plaatsvinden.

Digitale toegankelijkheid civiel recht en bestuursrecht

Als het advies van het BIT positief is, dan zal in 2020 daadwerkelijk gestart kunnen worden met de digitale ontsluiting van zaakstromen. De eerste zaakstromen die worden opgepakt, zijn beslagrekeningen en rijksbelastingzaken. De komende jaren wordt digitale ontsluiting stapsgewijs in alle overige zaakstromen van het civiel recht en het bestuursrecht gerealiseerd.

Het bovengenoemde projectplan biedt de basis voor een overzichtelijk en beheersbaar traject voor een verbeterde informatievoorziening (IV). Bij de uitwerking en realisatie worden ketenpartijen, gerechten en vakinhoudelijke overleggen vanzelfsprekend betrokken. Het resultaat van deze aanpak is dat verplicht digitaal procederen op termijn voor alle zaakstromen in deze rechtsgebieden kan worden ingevoerd.

Digitaal Werkdossier

Voor de rechtsgebieden bestuur, civiel en straf is het doel om een generiek digitaal werkdossier te ontwikkelen. De applicatie die hiervoor wordt ontwikkeld, heet Digitaal Werk Dossier (DWD). DWD gaat informatie ontsluiten uit digitale zaakdossiers, maar kan ook worden gebruikt voor gescande papieren dossiers. DWD biedt medewerkers digitale mogelijkheden in het beheer van dossiers en wordt ook voorzien van samenwerkingsfuncties waarmee optimaal kan worden samengewerkt in dossiers. DWD zal naar verwachting in het voorjaar van 2020 beschikbaar komen voor asiel- en bewaringszaken. Vervolgens moet medio 2020 een basisversie van DWD gereed zijn die ook gebruikt kan worden voor gescande papieren dossiers, strafzaken en digitale zaken die via het project Digitale Toegang gaan binnenkomen.

Verhogen en borgen datakwaliteit

De Rechtspraak beheert een aantal registers, zoals het Centraal Insolventieregister. De bevragingen van deze registers nemen fors toe. Het Centraal Insolventieregister kende in 2019 bijvoorbeeld meer dan 100 miljoen bevragingen. Naast een goede (technische) voorziening wordt gewerkt aan een hoge kwaliteit van de data. Daarnaast is de Rechtspraak van plan om te investeren in het substantieel verhogen van het aantal gepubliceerde uitspraken. In 2020 zal onder andere worden gewerkt aan verbetering van de software die wordt gebruikt om gepubliceerde uitspraken te anonimiseren.

Digitalisering Toezicht en Strafrecht

De digitalisering in het toezichtdomein (faillissementen, curatele, bewind en mentor-schap) is in 2019 verder uitgebreid. Van de lopende faillissementsdossiers (totaal 15 duizend) is op dit moment 95% gedigitaliseerd. In die zaken vindt de communicatie van belanghebbenden met de Rechtspraak volledig digitaal plaats. Bij het toezicht op bewind gaat het om 160 duizend zaken waarin een professionele bewindvoerder optreedt. In 70% van deze zaken wordt nu digitaal gewerkt. De digitalisering van de bewindzaken waarin een familielid als bewindvoerder optreedt (60 duizend zaken), staat voor 2020 in de planning.

De Wet zorg en dwang (Wzd) en de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvggz) zijn ingegaan op 1 januari 2020. In het kader van de Wzd is in 2019 al een digitale postkamer en een koppeling met het Centrum Indicatiestelling Zorg gerealiseerd. Het plan is om daar in het kader van de Wvggz in 2020 een koppeling met het OM en de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) aan toe te voegen. Daarna zal een advocatenportaal worden gerealiseerd voor verstrekkingen aan de advocatuur. In 2021 wordt vervolgens een aansluiting op Digitaal Werk Dossier voorzien.

In het strafrecht worden inmiddels de meeste zaken digitaal behandeld. Voor 2020 is de ambitie om het papier nog meer uit de strafrechtketen te krijgen. Het doel is om eind 2020 alle zaken voor eerste aanleg digitaal te kunnen afhandelen en om eind 2021 voor de tweede aanleg volledig digitaal te kunnen werken.

4 FINANCIËN

Randvoorwaarde voor goede rechtspraak

4.1 FINANCIERING VAN DE RECHTSPRAAK

Het ministerie van Justitie en Veiligheid verstrekt de Rechtspraak jaarlijks een bijdrage. De Rechtspraak krijgt deels per zaak en deels lumpsum betaald. De hoogte van het bedrag hangt af van het type zaak. Sommige zaken vragen meer tijd – en dus geld – dan andere. Het totale bedrag hangt af van het aantal zaken. Hiervoor maakt de Rechtspraak samen met het ministerie jaarlijks afspraken op basis van instroomvoorspellingen (zie bijlage 1). Deze voorspellingen zijn gebaseerd op prognosemodellen die de Raad samen met het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het ministerie heeft opgesteld. Tot 2020 kwam ongeveer 95% van het budget op basis van deze methode van ‘outputfinanciering’ tot stand. Met ingang van 2020 is dat nog ongeveer de helft. De andere helft is onder andere bedoeld voor lokale en landelijke overhead, huren, ICT, megazaken in het strafrecht en bijzondere zaken die in slechts 1 gerecht voorkomen.

Per type zaak spreken de Raad en de minister voor Rechtsbescherming een prijs af. Deze zaakprijzen gelden voor een periode van 3 jaar.

De Raad verdeelt het budget dat zij van het ministerie van Justitie en Veiligheid ontvangt over de gerechten en landelijke diensten. Dit gebeurt in grote lijnen volgens dezelfde systematiek als hierboven beschreven. Voor de bepaling van het budget van een gerecht worden ruim 70 soorten zaken (zaakcategorieën) met bijbehorende prijzen onderscheiden.

4.2 FINANCIËEL BEELD 2020

De afgelopen jaren waren de jaarlijkse opbrengsten en kosten van de Rechtspraak uit elkaar gegroeid. Deze onevenwichtigheid werd vooral veroorzaakt door een blijvend gedaalde instroom van zaken op vrijwel alle terreinen en de niet volledig ingevulde taakstelling als gevolg van het uitblijven van het inmiddels stopgezette digitaliseringsprogramma Kwaliteit en Innovatie (KEI). Hierdoor zijn de financiële reserves van de Rechtspraak de afgelopen jaren uitgeput geraakt. Zowel het eigen vermogen als de egaliseringsreserve is leeg. Hierdoor heeft de Rechtspraak geen ruimte om eventuele (onvoorziene) tegenvallers het hoofd te bieden.

Om tot een structurele oplossing te komen voor de financiële situatie van de Rechtspraak, hebben de Raad en het ministerie van Justitie en Veiligheid overleg gevoerd. De uitkomst van dit overleg is dat het ministerie van Justitie en Veiligheid de bijdrage aan de Rechtspraak voor 2020 en de daaropvolgende jaren met structureel €95 miljoen verhoogt.

Voor het oplossen van het structurele tekort zijn de zaakprijzen van de Rechtspraak verhoogd. Daarnaast is er extra budget beschikbaar voor de autonome toename van bedrijfsvoeringskosten (huisvesting, schoonmaak, IT-dienstverlening) en IT-innovatie. De zaakprijzen zijn verhoogd door toevoeging van gelden voor initiatieven op het gebied van kwaliteitsverbetering. Deze gelden zullen gericht worden ingezet op het behalen van de doelstellingen van de Rechtspraak. Zo wordt bijvoorbeeld geld toegewezen voor het verkorten van doorlooptijden door achterstanden weg te werken met de inzet van een landelijke flexpool. Hierdoor kunnen rechters over regiogrenzen worden ingezet en kunnen zaken bij andere gerechten worden afgedaan. De hogere werklastgevolgen van nieuwe wetgeving en van nieuw beleid (versterking strafrechtketen) van het kabinet Rutte III zijn ook verwerkt in de prijzen. Daarnaast zijn op basis van de aanbevelingen in het doorlichtingsonderzoek van de Boston Consulting Group (BCG) de te behalen efficiency-mogelijkheden verwerkt in de prijzen voor de periode 2020-2022.

Ten slotte stelt het ministerie van Justitie en Veiligheid de komende 3 jaar jaarlijks €1 miljoen beschikbaar voor pilots in het kader van maatschappelijk effectieve rechtspraak. Ook het ministerie vindt het noodzakelijk om te innoveren in het primaire proces van het rechtspreken. De middelen worden ter beschikking gesteld voor de uitvoering en evaluatie van de pilots. Bij de interne verdeling van deze extra bijdrage wordt gelet op een evenredige verdeling over de verschillende MER-thema's. In de beoordeling van aanvragen zal de Regiegroep Innovatie de aanwezigheid van een goed onderbouwd project- en financieel plan in ogenschouw nemen.

Eind 2019 heeft het kabinet de contouren geschetst van het brede offensief tegen georganiseerde ondermijnende criminaliteit. Hiervoor zijn in de Najaarsnota 2019 ook middelen ter beschikking gesteld. Over de inzet hiervan wordt momenteel overleg gevoerd met alle betrokken partijen. In de Voorjaarnota 2020 zal meer duidelijkheid worden verschaft over de inzet en eventuele maatregelen. Tot slot zal met het oog op de toegenomen dreiging voor mensen die zijn betrokken bij rechtszaken, met het ministerie worden gesproken over de financiering van maatregelen om de veiligheid van medewerkers en bezoekers van de Rechtspraak structureel te verhogen.

Bijlage 2 bevat een overzicht van de beschikbaar gestelde financiële middelen en de verwachte kosten voor 2020.

4.3 VERBETERING VAN HET BEKOSTIGINGSSTELSEL

Sinds 1 januari 2020 is de bekostiging van de Rechtspraak op een aantal punten gewijzigd. De belangrijkste wijziging is, zoals in paragraaf 4.1 genoemd, dat het budget niet langer bijna geheel via outputfinanciering tot stand komt. Het budget wordt gesplitst in een budget voor het primaire proces, een budget voor ondersteunende processen en een budget voor huisvestinggerelateerde kosten.

2020 zal voor een belangrijk deel in het teken staan van het operationeel invoeren van deze nieuwe bekostiging in de relatie tussen de Raad en het ministerie van Justitie en Veiligheid én in de relatie tussen de Raad en de gerechten. Door deze aanpassing kan het effect van een lagere zaakinstroom op het budget van de Rechtspraak beter aansluiten op de ontwikkeling van de kosten van de Rechtspraak.

Daarnaast onderzoekt de Raad in 2020 samen met het ministerie hoe de relatie tussen de periodieke tijdbestedingsonderzoeken en de bepaling van de diverse zaakprijzen kan worden verbeterd. Die relatie is op dit moment nauwelijks aanwezig. In het gezamenlijke onderzoek gaat het bijvoorbeeld over de vraag in hoeverre de feitelijk door rechters en medewerkers bestede tijd zou moeten worden gefinancierd. Daarnaast gaat het over de vraag in hoeverre er sprake kan zijn van tijd(normen) voor het afdoen van zaken en indirecte activiteiten en in welke mate dergelijke normen kunnen worden vastgesteld zonder dat de rechterlijke onafhankelijkheid wordt aangetast.

De uitkomsten van bovengenoemd onderzoek worden mogelijk meegenomen in het tijdbestedingsonderzoek onder rechters en medewerkers dat dit jaar wordt aanbesteed en in 2021 wordt uitgevoerd.

BIJLAGEN

Bijlage 1

PROGNOSES INSTROOM EN PRODUCTIE 2020

Totstandkoming prognoses

De prognose van de instroom aan zaken bij de Rechtspraak is allereerst gebaseerd op beleidsneutrale prognosemodellen (dat wil zeggen prognoses bij onveranderd beleid). Deze worden vervolgens aangevuld met de te verwachten beleidseffecten van (voorgenomen) wijzigingen in beleid en wet- en regelgeving die een substantieel effect hebben op de instroom.

De prognosemodellen zijn door het WODC en de Raad opgesteld. Deze modellen houden rekening met de invloed van (regionale) maatschappelijke, economische en demografische ontwikkelingen op de instroom van zaken bij de rechter. Daarnaast zijn prognoses van economische en demografische ontwikkelingen van instanties als het Centraal Planbureau (CPB) en het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) in modellen verwerkt.

Productieafspraken

De productieafspraken voor 2020 tussen het ministerie van Justitie en Veiligheid en de Raad zijn – conform de ontwerpbegroting van het ministerie – meerjarig opgenomen. De productieafspraken zijn afgeleid van de instroomprognoses, maar kunnen wel (licht) verschillen. Dit heeft onder andere te maken met het moment van raming. De hieronder weergegeven instroomprognoses zijn recenter dan de productieafspraken.

De onderstaande tabel toont de productieafspraken voor de meeste rechtszaken die de Rechtspraak afdoet. Een aantal bijzondere rechtszaken is hierin niet opgenomen, bijvoorbeeld de zaken die het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBb) behandelt. Deze zaken worden anders gefinancierd (lumpsum) en zijn geen onderdeel van de hierboven gehanteerde prognosemodellen.

Tabel 1 Instroomprognose en productieafpraak met ministerie van JenV 2019-2020

	2019			2020**	
	Realisatie instroom*	Realisatie productie*	Afspraak productie	Prognose instroom	Afspraak productie
<i>Rechtbanken</i>					
Kanton	949.262	959.317	953.182	985.685	939.623
Civiel***	258.736	257.371	290.376	260.306	274.820
Straf	168.136	167.328	166.364	175.651	161.488
Bestuur	36.942	35.212	43.770	34.916	34.668
Vreemdelingenkamers	40.971	38.346	38.540	49.540	38.540
Belasting	25.849	23.690	32.262	24.715	30.996
<i>Gerechtshoven</i>					
Civiel***	12.376	12.876	14.468	12.270	13.268
Straf	32.627	30.858	33.936	31.122	33.987
Belasting	5.137	3.717	4.327	5.076	4.679
<i>Bijzonder college</i>					
Centrale Raad van Beroep	5.495	6.913	10.259	5.941	6.457
Totaal	1.535.531	1.535.628	1.587.484	1.585.222	1.538.526

* Realisatie 2019.

** De prognose van instroom betreft de capaciteitsbehoefte Prognose justitiële ketens (PMJ) 2021 (eind 2019) en Meerjaren Productie Prognose (MPP) (begin 2020). De afspraak over productie is conform Justitiebegroting 2020.

*** Vanaf 2020 is de zaakcategorie Civiel gesplitst in Handel en Familie. Om aan te blijven sluiten bij Begroting 2020 van het ministerie van Justitie en Veiligheid zal dit worden verwerkt in Jaarplan 2021 van de Rechtspraak.

Bijlage 2

BESCHIKBARE MIDDELEN EN VERWACHTE KOSTEN 2020²

Beschikbare middelen

De onderstaande tabel toont een specificatie van de middelen die het ministerie van Justitie en Veiligheid in 2020 aan de Rechtspraak ter beschikking stelt.

Middelen de Rechtspraak	2020
Bijdrage ministerie van JenV	1.023.674
Overige bijdrage ministerie van JenV	20.379
Overige opbrengsten	9.972
Netherlands Commercial Court	800
Rentebaten	
Bijdrage meer/minder werk	
Begroting 2020 ministerie van JenV	1.054.825

Verwachte kosten 2020

In dit deel van de bijlage worden de verwachte kosten (€1.054,8 miljoen) van de Rechtspraak toegelicht. Deze kosten worden onderscheiden in:

- A) Kosten gemaakt door gerechten: €757.214 miljoen;
- B) Kosten in centraal beheer €238.948 miljoen;
- C) Gerechtskosten: €2,8 miljoen;
- D) Overige kosten: €39,6 miljoen;
- E) Kosten van taken die niet in het Besluit financiering rechtspraak 2005 (BFR 2005) geregeld zijn: €16,3 miljoen.

A) Kosten gemaakt door gerechten

Dit betreft de verwachte kosten die door de gerechten worden gemaakt. Deze kosten bestaan uit twee delen. Allereerst de kosten die samenhangen met het primair proces van rechtspraak. Dit zijn vooral personeelskosten van rechters en juridisch en administratieve medewerkers. Daarnaast zijn er kosten die gerechten maken op gebied van overhead (ondersteunende processen) en huisvesting-gerelateerde kosten.

² De in deze bijlage opgenomen gegevens sluiten aan bij de begroting van het ministerie van Justitie en Veiligheid 2020. De productieaantallen zijn gelijk aan de met het ministerie overeengekomen productieafspraken voor 2020. De kosten zijn gebaseerd op het prijspeil 2019.

Tabel 3 Kosten gemaakt door gerechten 2020

	(x €1.000)
Primair proceskosten*	574.715
Overheadkosten en huisvestinggerelateerde kosten	182.509
Totaal	757.214

* incl. kosten kenniscentra

De primair proceskosten van de Rechtspraak zijn als volgt te verdelen qua aantallen rechtszaken en de prijs per soort rechtszaak naar de gerechtshoven, rechtbanken en bijzondere colleges:

Tabel 4 Verwachte primair proceskosten gerechten 2020

	Aantallen producten	Verwachte landelijke product-groeprij (€)	Verwachte kosten (€)
<i>Gerechtshoven</i>			
Handel	5.372	3.530,19	18.964.204
Familie	7.895	2.827,25	22.321.113
Straf	33.987	1.243,70	42.269.759
Belasting	4.679	2.388,27	11.174.730
<i>Rechtbanken</i>			
Handel	74.744	914,62	68.362.620
Familie	200.076	375,47	75.123.382
Straf	161.488	781,96	126.277.760
Bestuur	34.668	1.312,00	45.484.486
Vreemdelingenkamers	38.540	771,47	29.732.539
Kanton	939.623	104,74	98.420.352
Belasting	30.996	640,24	19.844.757
<i>Bijzondere colleges</i>			
Centrale Raad van Beroep	6.457	2.592,39	16.739.041
Totaal	1.538.525		574.714.744

B) Kosten in centraal beheer

Dit zijn de kosten die de Raad voor de rechtspraak op centraal niveau maakt ten behoeve van de gerechten (huisvesting, ICT-kosten van de Rechtspraak, opleidingen, shared services en het bureau van de Raad voor de rechtspraak).

Tabel 5 Kosten in centraal beheer

	(x €1.000)
Huisvestingskosten	101.656
Kosten centraal in beheer:	137.292
- ICT	93.143
- Opleidingen	10.947
- Bureau Raad	12.137
- Overige kosten centraal in beheer	21.065
Totaal	238.948

C) Gerechtskosten

Tot gerechtskosten behoren de gevallen waarbij de wet de rechter de bevoegdheid geeft om bij de behandeling van een voorgelegde zaak iets door een derde te laten doen en waarbij uitdrukkelijk is gesteld dat de kosten daarvan ten laste van de staat komen (bijvoorbeeld het inschakelen van een tolk). Gerechtskosten hebben alleen betrekking op bestuursrechtzaken en civiele zaken. Gerechtskosten van strafrechtzaken worden door het OM betaald.

De gerechtskosten zijn voor rekening van de Rechtspraak. In 2020 worden de gerechtskosten geschat op ongeveer €2,8 miljoen. De meeste hebben betrekking op civiele zaken. Gerechtskosten worden door middel van een openeinderegeling vergoed door het ministerie van Justitie en Veiligheid.

Tabel 6 Gerechtskosten 2020

	(x €1.000)
Gerechtskosten in civiele zaken	1.231
Gerechtskosten in bestuurszaken	1.537
Totale gerechtskosten	2.768

D) Besteding van overige bijdragen

Met de term 'overige bijdragen' wordt in het Besluit financiering rechtspraak 2005 bedoeld op de kosten voor megazaken in het strafrecht (zaken met een zittingstijd van meer dan 15 uur, inclusief de zaken op grond van de Wet internationale misdrijven), de kosten van de bijzondere kamers (bijvoorbeeld Ondernemingskamer, Douanekamer) en de kosten van het College van Beroep voor het bedrijfsleven.

Tabel 7 Overige uitgaven 2020

	(x €1.000)
Megazaken strafrecht	17.156
College van Beroep voor het bedrijfsleven	9.542
Netherlands Commercial Court	800
Bijzondere kamers	12.070
Totaal	39.568

Het grootste deel van deze kosten (€17,2 miljoen) betreft de kosten van de megazaken in het strafrecht. Voor een megastrafzaak is veel meer behandelingsduur nodig dan voor een reguliere strafzaak in een meervoudige strafkamer. Daarom worden deze megazaken als een aparte categorie behandeld.

Een kleiner deel van de overige kosten (€12,1 miljoen) heeft betrekking op de kosten van de bijzondere kamers. Het gaat hierbij om bij wet aan gerechten opgedragen taken.³

E) Kosten van taken die niet in het BFR 2005 zijn geregeld

Tabel 8 Kosten 2020 van taken die niet in BFR-2005 zijn geregeld

	(x €1.000)
Tuchtrecht	5.024
Commissies van toezicht	5.686
Overige taken	5.607
Totale kosten niet wettelijke taken	16.317

Behalve voor de in het BFR 2005 geregelde taken, maakt de Rechtspraak ook kosten voor andere activiteiten. Het gaat hier onder andere om kosten in verband met tuchtrecht, kosten van de secretariaten van commissies van toezicht voor het gevangeniswezen en de kosten van parketpolitie (overige taken).

³ Het gaat om de Douanekamer (hof Amsterdam, rechtbank Noord-Holland), de Ondernemingskamer (hof Amsterdam), de kamers voor het kwekersrecht (hof Den Haag), de Octrooikamer (hof Den Haag, rechtbank Den Haag), de Merkenwetkamer (hof Den Haag), zaken in verband met de Wet administratiefrechtelijke handhaving verkeersvoorschriften (hof Arnhem-Leeuwarden, rechtbank Noord-Nederland), adviezen ingevolge de Wet overdracht tenuitvoerlegging, (hof Arnhem-Leeuwarden), penkamer (hof Arnhem-Leeuwarden), de Centrale Grondkamer (hof Arnhem-Leeuwarden), liaisonrechter (rechtbank Den Haag), de kamer voor bijzondere competentiezaken bestuurszaken en de Maritieme kamer (rechtbank Rotterdam).

Bijlage 3

KWALITEITSNORMEN 2020

Binnen de Rechtspraak gelden in 2020 kwaliteitsnormen voor:

- Permanente educatie. De norm is gemiddeld 30 opleidingsuren per jaar, c.q. een minimum van 90 uren verspreid over een termijn van 3 jaar. Dit geldt voor iedere raadsheer, rechter en juridisch medewerker⁴;
- Goede bewijsmotivering. Minimaal 50% van de meervoudige uitspraken in strafzaken dient volgens de zogeheten Promismethode te worden afgedaan;
- Meervoudige afdoening (MK). Er zijn per rechtsgebied minimum percentages vastgesteld voor de meervoudige afdoening van zaken;
- Reflectie. Iedere raadsheer en rechter neemt volgens de norm jaarlijks deel aan een intervisie- en/of reflectietraject. De norm is ook van toepassing op de juridisch medewerkers bij de rechtbanken.

4 Het kwaliteitssysteem van de Rechtspraak wordt herzien. De kwaliteitsnormen, inclusief de norm voor permanente educatie (PE), worden geëvalueerd. Hierop vooruitlopend richt een aantal gerechten zich reeds op een andere manier op opleiding en permanente educatie dan via de PE-norm.

Hieronder wordt een overzicht van de percentages per norm weergegeven.

Rechtbanken	Norm
Permanente educatie – rechters	100%
Permanente educatie – juridisch medewerkers	100%
Reflectie – rechters	100%
Reflectie – juridisch medewerkers	100%
Aantal MK – civiel handel	10%
Aantal MK – civiel familie	3%
Aantal MK – bestuur algemeen	10%
Aantal MK – vreemdelingenkamer	5%
Aantal MK – belasting Rijk	25%
Aantal MK – straf	15%
Promis	50%
Gerechtshoven	Norm
Permanente educatie – raadsheren	100%
Permanente educatie – juridisch medewerkers	100%
Reflectie – raadsheren	100%
Aantal MK – belasting	90%
Aantal MK – straf	85%
Promis	50%
Bijzondere colleges	Norm
Permanente educatie – raadsheren CRvB	100%
Permanente educatie – juridisch medewerkers CRvB	100%
Permanente educatie – raadsheren CBb	100%
Permanente educatie – juridisch medewerkers CBb	100%

Doorlooptijden

Eind 2019 zijn voor het de meeste zaakstromen ter vervanging van bestaande kwaliteitsnormen nieuwe standaarden voor doorlooptijden vastgesteld. De standaarden zijn gepubliceerd op www.rechtspraak.nl. Met de nieuwe standaarden is het voor rechtzoekenden duidelijker wanneer zij de volgende stap in een procedure kunnen verwachten. De komende 3 jaar (van 2020 tot 2023) werkt de Rechtspraak verder aan het verkorten van doorlooptijden en het realiseren van deze nieuwe standaarden.

Dit jaarplan is een uitgave van de Rechtspraak. 2020.